

i.
53.

X B

III C (23) 1

BOUWSTOFFEN

DEEL VI
VOOR DE

GESCHIEDENIS DER NEDERLANDERS

IN DEN

MALEISCHEN ARCHIPEL.

UITGEGEVEN EN TOEGELICHT

DOOR

Mr. J. E. HEERES,

Adjunct-Archivaris bij 's Rijks Algemeen Archief.

1140-49.

~~~~~
Derde Deel.

'S GRAVENHAGE,
MARTINUS NIJHOFF.

1895.

LXV. Gouverneur-Generaal (Cornelis van der Lijn) en Raden aan den koopman Hendrik Ter Horst op Solor, 30 December 1649.

Naer onsen jongsten, in dato 23^{en} December, ao. passato, sijn ons successive . . . . . wel geworden U.E. brieven, gedateert 13 Maj, 2 Junij, ende 7^{en} September deses jaers 1649, ende daer bij van costj aen-gebracht . . . . . 282 bharen ende 389 cattij sandelhout, 29 $\frac{3}{4}$ picol wasch, 92 ps. lijfeigenen, ende 2 packen cain-goelongs . . . . . De slaven . . . . . sijn (boven d' acht stux op de reijse herwaerts gestorven) hier noch voirden ten meeren-deele, soo aende kinder-pockjens, als andere sieckten, comen te overlijden, dat doorgaens hier comende, bevonden worden subject te sijn: jn gevolge 't kleijn over-blijfsel desselven, on-aen-gesien redelijck coops gecocht worden, seer duir coop slaven valt; behalve dat het een vuijle, luije casta, ende weijnich werex bij deselve is: oversulex U. l. . . . . egeene moeyten, tot voirderen in-coop derselven, doen, maer geheel berusten sult laten; of 't en ware die tot 15 à 16 realen 't stuck condet becomen, ende anders niet . . . . .

Verscheyde besendingen sien dat U.E. met het jacht de Zeemeeuw, ende d' aen-wesende chaloupen, soo naer de Cust van Ende, de binnen-cust van Timor, groot ende cleijn Sabo, als andere plaetsen gedaen, als selfs in persoon onder-nomen hadde, alle tot ondersoeck ende op-doeninge van 't gene in die gewesten, ten dienste ende

1 Van Deutecum was den 8 Juli 1649 overleden. (Res. G. G. & R. d.d. 15 Juli 1649.)

voirdeele vande generale Compe, soude te behalen wesen: waarmede, onaengesien weynich geprofiteert, ende verrichtet, oock daer in een groot obstacul waren geweest d' aldaer aen-gecomen vreemdelingen, soo Javanen, Maccassaren, Manacabers, als andere, die de geseyde cust van Timor langhs henen beset hielden, ende haer genoechsaem meesters vande selve gemaect hadden: soo houden 't nochtans voor wel gedaen, ende lauderen UE. aengewenden yver daer in; waer bij oock, de gelegentheijt toe-latende, moet continueeren, soo om de voirdeelen, die de Compe uijt de aldaer vallende geringe negotie noch treckt, als dat d' jnhabitanten dier landen, door onsen frequenten ende minsamen omme-ganck met deselve, t onswaerts getrocken, ende metter tijdt gewoon, mitsgaders van andere natien t' afkeeriger gemaect sullen worden.

Soo sult oock mede vooraengeroerde vreemde handelaers, haer (soo als vernemen) ten principalen op de binnen-cust van Timor onthoudende, soo lange onse toegehoorige handel-plaetsen niet en naederen, in hare negotie (om reden, verleden jare mede aengehaelt) ¹ niet obsteren, veel min yets faitelijcx op deselve onder-nemen; maer veel eer haerlieden wel sien te bejegenen, goet tractement aen te doen, ende alsoo inder minne derselver gemoederen trachtende te gewinnen; het sandel-houdt, datse soudén mogen genegotieert hebben, met een redelijke winst te geven, hen maecken af te handelen; doch moeten d' onse, in 't verkeerén met deselve, voor haer amock-spelen, ende andere schelm-stucken, altijd verdacht ende wel op hoede wesen, ende haer in geenén deelen vertrouwen: op dat, door al te licht geloovicheijt niet comen te vervallen inde swaricheden ende extremitijten, die den schipper Jan Claessen Weer, met sijn bijhebbende volck, in de riviere Alour, gants droevich ontmoetet ende over-gecomen waren; alwaer gesien, door al te goet betrouwen, ende d' onsen op geen quaedt 't minste achterdencken hebbende, van die gene, daer mede in minnelijcke conferentie waren, bij maniere van amock-spelen, subitelycken g'attaqueert, den sergeant met 3 soldaten, ende een matroos, in een ommesien ter neder gevelt, ende den schipper

¹ „Op dat door diergelijcke cleijnicheden in geen noodeloose verwijderinge met den Macassar, aen welckers vrundschap ende goede alliance de Compe. haer al eenichsints gelegen laat, comen te geraecken.” (G. G. & R. aan Ter Horst, dd. 23 Dec. 1648.)

met seer dangerense quetsueren doodelijken gewont was blijven leggen . . . . .

Dat U. E. op groot Sabo, ten versoecke vande drie voornaemste Radjes desselven eylandts, een nieuwe logie, tot continuatie van een eeuwich-duijrend' alliance, met dat volck gestichtet, ende daerinne een boeck-houder met vier soldaten in residentie, tot op coop van slaven, als andere gediensstige waaren, aldaer vallende, gelaten; edoch naderhandt te dier plaetse retournerende, ende bevonden hebbende haer verrichten aldaer seer weynich t' importeren, op 't contrarie gedane versoeck der voor-aen-geroerde Radjes, voor-gevende, dat hare slaven, uijt vreesse van onse Residenten aldaer, ende aendeselve vercocht te worden, naer hunne vijanden verliepen, ende hare rebellen daer door te meerder versterckt wierden, wederom gelicht, ende van daer getrocken hadden, houden (ten aen-sien beyde op goede in-sichten geschiedt) voor wel gedaen, te meer sijlieden met ons dien niet tegen staende in alle vrientdschap soecken te blijven continueren, ende dat gene daer te verrichten valt, met eens à tweemaal 'sjaers een keer derwaerts te doen, met al soo goeden voordeel can gedaen worden. Ende wat belanght de versochte assistentie deser Radjes tegen genoemde hare rebellen, mitsgaders van die vande negrien Servian, Amarangh, Mena, ende andere omtrent gelegen plaetsen tegen haren broeder Amma Sonnabaij, door de Portugesen g'assisteert, moet U. E. met goede woorden ende matige toe-segginge, van dat op haren noodt by ons gelet, ende niet naer gelaten sal worden, bij praesenterende occasie, ende dat beter als jegenwoordigh met bequame jachten daer toe versien sijn, haer met de requisite hulpe, ende by-standt te secourreren, in hope voeden; ende ondertusschen op de gelegentheijt vande gout-rivier, ofte mine, die onder 't district van gemelten Sonnabaijer wordt geseijt gevonden te werden, noch nader ende grondiger ondersoeck doen, ter fine wel ende vast versekert mogen gaen, van groote ende merckelijke voordelen daer uijt te connen halen, voor en al eer men veel waters daerom vuyl maeckt, ende groote oncosten soude doen, aengesien ons niet in-beelden connen, de saecke soo breet daarmede uijt-vallen sal, als daer wel hoogh van op-gegeven ende geroemt wordt. Oock moet U. E. met alle diligentie onderstaen, of er omtrent haerlieden, oock tusschen die van Sabo voorschreven, ende hare rebellen ijets

met vruntſchap ende minnelijke onderhandelingē, tot reconciſiatie van deſelve te doen, ende te verrichten ſij, ende daer in heulieden als dan met uwe hulp ende goeden raedt, naer allen vermogen, aſſiſteren.

Het woelen ende groots op-geven der Portugesen, om op Coupā eene negrie ende vaticheijt te ſtabilieren, poſſeſſie aldaer te nemen, den Radja Ammapono, met alle de gene die vrunden vande Hollanders ſijn, ofte haerlieden te doen gehoorsamen, ofte van't landt te verdrijven, ende 't rijk bij Radja Ammabessi, vrundt van haerlieden te doen beſitten, als andere hare aen-ſlagen aldaer, moet U. E. met ſomtjids ſelfs op Coupā te verſchijnen, ende geſtadige proteſtation, ſoo veel trachten te verhinderen, als eenichsins doenlijk ſij, ſonder voor als noch eenige de minſte faictelijckheyt tegens deſelve te plegen, om alſoo geene verhinderinge inde procures van groote quantiteit zandelhout te veroorſaecken; dat bij alle mogelijke middelen van genoemde Portugesen, voor ſoo veel deſelve becomen, ende aen-halen connen, moet trachten op te coopen, niet ſchromende den prijs wat te verhoogen, ende meer als ordinariſ daer voor te betalen, alſoo geſeijde hout jegenwoordich in Taijouan ſeer ſmaeckelijke profijten rendeert, ende 't beſte jongſt tot 50 Ra. 'tpicol is vercocht; vertrouwende ondertuſſchen haer doen op Coupā wel mede haest in roock verdwijnen, ende de Compe weijnich hinder toebrengen zal.

. . . . Ende moet U. E. trachten alle de voidre ſchulden met den eerſten in te krijgen, ten eijnde bij ſchielijke veranderinge met die natie ¹ de Compe niets en come te verliesen . . . .

D'jnwoonders, onſe ſubjecten, ſien mede, haer noch al te wel niet willen voegen, noch oock tot Compes wercken, als 't maecken van calek-ovens, ende 't repareren onſer fortresse bewegen laten; waerinne doch voor eerſt noch ſal dienen geſimuleert, ende ſijlieden tot den arbeitd ongewoon, meer met ſoeticheijt, als ſtraffe ende hardicheijt daer toe te brengen ſullen weſen. Oock ſal bij wijlen een geringe vereeringe aen derſelver principalen, daermede onder die luijden veel t'obtineren is, vrij wat te wege brengen connen; jn betrouwen ſij hen boven dien oock metter tijdt wel beteren, ende door eene minſamen ommeganck meer ende meer t'onſwaerts genegen worden ſullen.

---

1 De Portugeezen.

. . . . . U. E. [wordt] nu van Chinees-goudt, goude masen,
 ende realen in specie, naer eijsch, ende in overvloede geprovideert
 . . . . . [zoodat] het nu aen goudt (gelijk verleden jare) in
 geenen deele sal comen te manqueren . . . . .

In't Casteel Batavia, adij 30 December, A^o. 1649; was geteeckent:

CORNELIS VAN DER LYN.

FRANCOIS CARON.

CAREL RENIERS.

GERARD DEMMER.

ARENT BARENSEN.
